

KOSTEL SV. JILJÍ V LIBYNI – MUZEUM UMĚLECKÉHO SKLÁŘSTVÍ A TVORBY VITRAJÍ

JIŘÍ BUREŠ

Kostel sv. Jiljí v Libyni poblíž Lubence (okr. Louny) prochází od roku 2008 celkovou obnovou. Desítky let nevyužívaná sakrální stavba zbavená svého liturgického účelu se po řadu let nacházela v havarijním stavu,¹ v roce 1986 bylo zahájeno řízení o upuštění od památkové ochrany a stavbě hrozilo nebezpečí zániku.² Do roku 2006 se objekt nacházel v majetku plzeňského biskupství, poté kostel převzalo Občanské sdružení za záchranu kostela sv. Jiljí.

Poprvé je kostel sv. Jiljí připomínán v písemných prameňech k roku 1358.³ Jedná se o zděnou, orientovanou, jednoduchou stavbu s pětiobce ukončeným presbyteriem, ke kterému při severním průčelí přiléhá sakristie. Západnímu průčelí stavby předstupuje hranolová věž vrcholící jehlancovou střechou. Presbyterium chrámu je sklenuto paprscitou klenbou se žebry klínového profilu protínajícími se v plochém kruhovém svorníku, loď stavby bývala plochostropá s fabionem. Z gotické stavební etapy pochází hmota presbyteria, chrámová loď vznikla při barokní obnově stavby, snad s částečným využitím staršího zdiva.

V únoru 2006 byl kostel sv. Jiljí nevyužívanou a z hlediska stavebně technického značně zchátralou stavbou. Objekt měl závažně porušenou konstrukci krovů poškozenou dlouhodobým zatékáním, střecha sakristie byla zřícená. Obvodové zdivo stavby vykazovalo na řadě míst vertikální trhliny, žebrová klenba presbyteria byla poškozena, části klenebních žeborů byly zřícené. Přiléhající hřbitov byl neprostopupně zarostlý náletovou vegetací a obvodová zeď hřbitova byla na několika místech zřícená.

Vlastní stavební práce na obnově poškozené památky byly zahájeny v roce 2008. V letech 2008–2009 bylo realizováno statické zajištění stavby podle projektu Ing. Jindřicha Rineše spojené s vybudováním nové konstrukce krovu. V presbyteriu byla stabilizována klenba doplněním chybějících partií žeborů a svorníku, ze kterého byl ve stavební sutině nalezen pouze fragment.

V roce 2010 bylo přikročeno k otevření zazdívkou okenního otvoru v ose presbyteria, při kterém bylo odkryto úzké štěrbinové okno s kružbou ve tvaru jeptišky, dokumentace nálezu byla provedena formou OPD.⁴

¹ Jako vážně poškozený a nevyužitý je kostel uváděn k roku 1985: Miloš SLÁDEK, *Značně zchátralé a zbořené kostely v Čechách*, in: *Nová využití pro staré kostely*, Ústí nad Labem 1997, s. 230–270.

² Evidenční karta nemovitě kulturní památky, r.č. USKP 43363/5–1265 (Sáva SUCHEVIČ, 1966; Zdislava KUBÁLKOVÁ, 1990) agenda OEDIS, NPÚ ú. o. p. Ústí n. L.

³ Emanuel POCHE (ed.), *Umělecké památky Čech, svazek II.*, Praha 1978, s. 258.

⁴ Táňa NEJEZCHLEBOVÁ, *Libyně, kostel sv. Jiljí, okenní otvor presbyteria*, OPD, NPÚ ú. o. p. Ústí n. L., agenda OEDIS, červenec 2009; Táž, *Libyně, kostel sv. Jiljí, Nález kamenného kružbového ostění okenního otvoru*, OPD, NPÚ ú. o. p. Ústí n. L., agenda OEDIS, leden 2011.

Obr. 1. Libyně, kostel sv. Jiljí, celkový pohled od Z.
Foto: Jan Koloc, 18. 10. 2006.

V presbyteriu byl realizován restaurátorský průzkum omítek,⁵ při kterém byly nalezeny malby konsekračních křížů na podhledu triumfálního oblouku a nástěnná malba s erbem Strojetic nad vnější stranou triumfálního oblouku. V roce 2011 proběhlo doplnění omítek presbyteria spojené s konzervací a restaurováním fragmentů nástěnných maleb. Byl proveden odkryv gotické výmalby triumfálního oblouku tvořené konsekračními kříži a odkryv barokní malby erbu Strojeticých ze Strojetic včetně mluvící pásky odkazující na renovaci kostela

⁵ Michal ŠELEMBA, *Průzkum omítek v presbyteriu kostela sv. Jiljí v Libyni*, NPÚ ú. o. p. Ústí n. L., agenda OEDIS, 2009.

Obr. 2. Libyně, kostel sv. Jiljí, celkový pohled od J.
Foto: Jan Koloc, 25. 3. 2010.

v roce 1703, restaurátorské práce provedl Michal Šelemba.⁶ Presbyterium bylo nově vybaveno kamennou pískovcovou dlažbou a byla provedena oprava menzy. Od roku 2010 probíhá obnova ohradní zdi kostela, při které byl nalezen v terénu při zdi kamenný sokl zaniklého kříže, který byl v létě 2011 opatřen sekundárně užitým litinovým krucifixem a instalován dle vzpomínek pamětníků a zákresu stabilního katastru na původním místě v blízkosti kostela sv. Jiljí.

Proces obnovy kostela dosud není dokončen, je však již nepochybné, že objekt se nenachází v přímém ohrožení a ve stadiu realizace je projekt na nové využití stavby. Jeho cílem je zřízení muzejní expozice věnované uměleckému sklářství a tvorbě vitrají. Okenní otvory kostela budou osazeny vitrajemi, dokumentujícími vývoj vitrají a techniky sklomalby od románského období až do 20. století. Vzhledem k torzálnímu stavu fondu středověkých vitrají v ČR byly jako předlohy použity vitraje ze zahraničí. V současné době je instalováno pět vitrají zhotovených ateliérem Skloart v Lubenci. V presbyteriu jsou osazeny vitraje vycházející ze středověkých předloh, jedná se o dvojici vitrají s gotickým rostlinným ornamentem podle předloh z Musée de Cluny a figurální

Obr. 3. Libyně, kostel sv. Jiljí, presbyterium, pohled od Z.
Foto: Jiří Bureš, 1. 2. 2006.

⁶ Michal ŠELEMBA, *Konzervace a restaurování fragmentů nástěnných maleb v kostele sv. Jiljí v Libyni, restaurátorská zpráva*, NPÚ ú.o.p. Ústí n. L, agenda OEDIS, červen–září 2011.

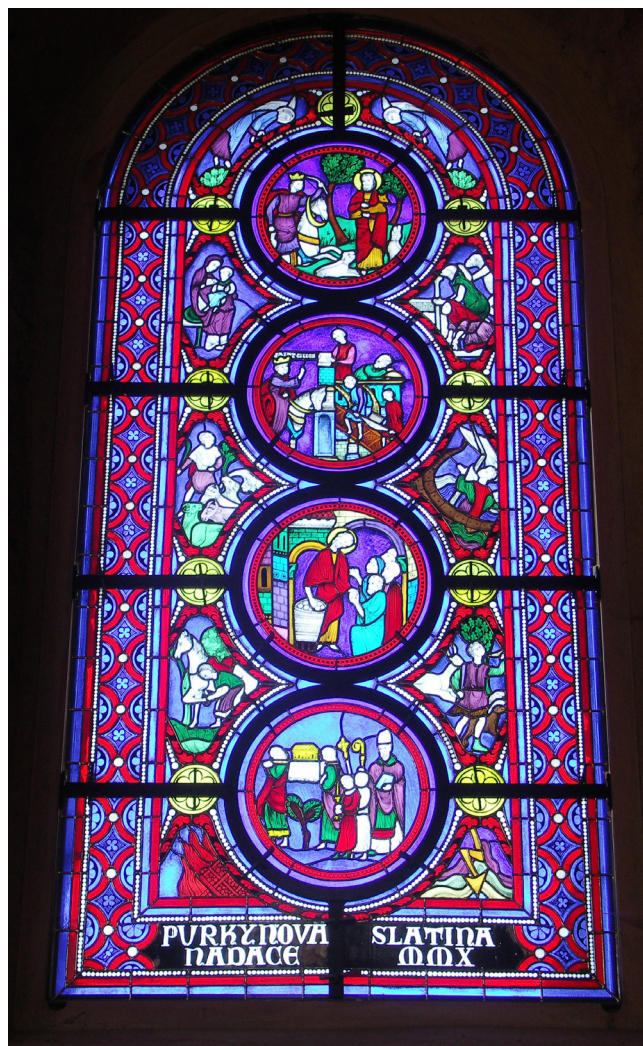
Obr. 4. Libyně, kostel sv. Jiljí, presbyterium, pohled od Z.
Foto: Jiří Bureš, 6. 10. 2011.

Obr. 5. Libyně, kostel sv. Jiljí, detail erbu Strojeticů ze Strojetic, pohled od Z. Foto: Jiří Bureš, 6. 10. 2011.

Obr. 6. Libyně, kostel sv. Jiljí, detail pohledu triumfálního oblouku s konsekračním křížem, pohled od JV. Foto: Jiří Bureš, 6. 10. 2011.

Obr. 7. Libyně, kostel sv. Jiljí, vitraj sv. Jiljí.
Foto: Jiří Bureš, 6. 10. 2011.

Obr. 8. Libyně, kostel sv. Jiljí, vitraj sv. Jiljí, detail. Foto: Jiří Bureš, 6. 10. 2011.

Obr. 9. Libyně, kostel sv. Jiljí, vitraj sv. Vavřince. Foto: Jiří Bureš, 6. 10. 2011.

vitraj se sv. Vavřincem, zhotovenou dle vitraje se sv. Danielem z augšpurského dómu. Úzké gotické okno v ose presbyteria bude osazeno vitrají s prostým zasklením terčíky (bucnami). Období středověkých vitrají dále doplňuje narativní vitraj zachycující v jednotlivých kruhových polích výjevy ze života patrona kostela sv. Jiljí, která byla komponována podle souboru vitrají z katedrály v Chartres. V lodi kostela je dále instalována vitraj se sv. Jiřím, zachycující období renesance, zhotovená dle předlohy z chrámu Panny Marie (Onze-Lieve-Vrouwekerk) v belgických Bruggách. Poslední dosud realizovaná vitraj s vyobrazením sv. Václava zastupuje zlatý věk tvorby vitrají v období historismu, předlohou byla vitraj z roku 1898 z kostela sv. Petra a Pavla v nedalekých Podbořanech.

Realizace obnovy kostela je financována z dotačních programů na obnovu památek a sponzorských darů. Finanční prostředky byly čerpány především z programu Ministerstva kultury ČR Obnova kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností a z krajského programu Obnova památek Ústeckého kraje. Dosud realizované práce sanovaly dlouhodobý havarijní stav památky a zamezily její další degradaci. Projekt muzea vitrají přináší kostelu nový rozměr využití a otevírá cestu jeho druhému životu, ve kterém bude sakrální prostor sloužit jako muzeum a galerie.